

Қалыбаева Қ.С.¹

¹Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті,
Алматы, Қазақстан

ҚАЗАҚ ЖАЗУЫ ҰСТАНЫМЫНА ЖАҢА КӨЗҚАРАС КЕРЕК

Аңдатпа

Жалпы жазу ұстанымы деген ұғымның өзі бүгінгі күн тұрғысынан нақтылай түсуді қажет етеді. Себебі, жазу ұстанымы дегеніміз жазуда талас тудырып тұрған қайшылықты тұстарды дұрыс шешу үшін қажет мәселе. Яғни, бір кездерде жазуда қайшылықты болып тұрған бірқатар дүниелер, таңдап алынған жазу ұстанымының нәтижесінде бүгінде әбден қалыптанып, жазуда қиындық келтірмейтіндей дағдыға айналды. Алайда, қазақ жазуының күрделі тұстары толық шешілген деп айтуға болмайды, әрине. Осы тұрғыдан келгенде, бүгінгі қазақ жазуында даулы болып отырған мәселе кірме сөздердің жазылуына байланысты екендігі анық. Демек, қазіргі қазақ жазуының басты ұстанымы дәл осы кірме сөздерді дұрыс жазудың қайшылықты мәселелерін шешіп бере алатындай болуы керек. Мұның өзі бүгінгі қазақ жазуының емле ережесінде қазақ жазуының басты ұстанымы мен қосымша ұстанымдарының ара жігін айқындап алудың қажеттілігін көрсетеді. Ұсынылып отырған мақаламызда біз осы қазақ жазуының осындай күрделі проблемаларына қатысты ой қозғауға тырысамыз.

Түйін сөздер: жазу, жазу ұстанымы, емле ережесі, кірме сөздер, сингормонизм

Kalybaeva K.¹

¹Kazakh National Pedagogical University named after Abai,
Almaty, Kazakhstan

WE NEED A NEW APPROACH TO THE PRINCIPLE OF KAZAKH WRITING

Abstract

The very concept of the principle of writing needs to be clarified in today's context. This is due to the fact that the principle of writing is a necessary moment for the correct solution of controversial issues in writing. That is, a number of things that were once contradictory in writing as a result of the chosen principle of writing, have now fully formed and become a habit that does not cause difficulties in writing. However, of course, it cannot be said that the complexities of the Kazakh writing system have been completely resolved. From this point of view, it is obvious that the controversial issue in today's Kazakh writing is associated with the writing of foreign words. Consequently, the main principle of modern Kazakh writing should be to be able to resolve contradictions in the correct spelling of these words. This indicates the need to determine the relationship between the basic principle and additional principles of the Kazakh writing in today's rules of writing the Kazakh writing. In this article, we are trying to touch upon such complex problems of Kazakh writing.

Keywords: writing, principles of writing, spelling rules, foreign words, syngormonism

Калыбаева Қ.С.¹

¹Казахский национальный педагогический университет имени Абая,
Алматы, Казахстан

НАМ НУЖЕН НОВЫЙ ПОДХОД К ПРИНЦИПУ КАЗАХСКОЙ ПИСЬМЕННОСТИ

Аннотация

Само понятие принципа письма нуждается в уточнении в сегодняшнем контексте. Это связано с тем, что принцип письма является необходимым моментом для правильного решения спорных вопросов в письменной форме. То есть ряд вещей, которые когда-то были противоречивыми при письме в результате выбранного принципа письма, теперь полностью сформировались и стали привычкой, не вызывающей затруднений при письме. Однако, конечно, нельзя сказать, что сложности казахской письменности полностью решены. С этой точки зрения очевидно, что спорный вопрос в сегодняшней казахской письменности связан с написанием иностранных слов. Следовательно, главный принцип современной казахской письменности должен заключаться в том, чтобы уметь разрешать противоречия в правильном написании этих слов. Это указывает на необходимость определения взаимосвязи между основным и дополнительными принципами в современных правилах написания казахской письменности. В этой статье мы пытаемся затронуть такие сложные проблемы казахской письменности.

Ключевые слова: Письмо, принципы письма, правила правописания, иностранные слова, сингармонизм

Кіріспе. Қазіргі таңда қазақ жазуы жаңа латын жазуына көшіп жатқан тұста қазақ тіл білімінің бүгінгі көтерілген ғылыми әлеуеті өткенге сын көзбен қарап, кем-кетігімізді дұрыс бағамдауға мүмкіндік беріп отыр. Орыс әліпбиіне бейімделген жазуымыздың кемшін тұстары енді көзімізге айқын көріне бастады. Осыған орай, жаңа латын жазуына көшкен оңтайлы тұсты пайдаланып, өзіндік төл жазу қағидаттарымызды қалпына келтіруді көздегеніміз дұрыс. Бұған қатысты тілші ғалымдардың арасында түрлі пікірлер айтылып, қызу талқылаулар жүріп жатқандығы жайлы біз бұрынғы мақаламызда да сөз еткен едік [1, 101-105]. Бұл ойға қатысты басылымдарда жарық көріп жүрген А.Алдашованың «Жаңа әліпби құрамының өзгертілуі қазақ сәзінің айтылуы мен жазылуында тәл тілдің табиғи заңдылықтарының қайта оралуына жол ашады, сөйтіп, тілдің мазмұны өзгере бастайды» деген сөзіне назар аударсақ болады [2, 15].

Қарап отырсақ, Ағылшын, француз, неміс тіпті орыс тілі сияқты тілдер де осы күнге дейін басқа тілден келген сөзді өз тілінің айтылуына бағындырып, жұтып жіберетін «темір» заңдылығын мығым сақтау арқылы әлеуетті алпауыт тілге айналып отыр екен. Бұл тілдердің орфографиялық сөздігінде «шеттілдік сөздерді жазу ережесі» деген арнайы тарауша да кездестірмейсіз. Оны олар қажетсінбейді де. Өйткені ол тілдер шеттілдік сөздерді жазуда өз сөйлеу тілінің табиғатын ғана пайдаланады, яғни кірген сөздерді тырп еткізбей, өз тілінің дыбысталуына бағындырып айтылуы бойынша ғана жазады. Яғни, кірме сөздерді фонетикалық ұстаным қағидаты бойынша жазады. Сол себепті де бұл тілдерде төл сөзі үшін ғана ереже жасалынған. Кірме сөздер сол тілдің ережесіне амал жоқ бағынып, сол тілдің өз сөзі болып кете барады. Демек, кірме сөздерді қай тілде де бағындырып беретін - тек сөйлеу тілі.

Әдістеме. Мақаланы жазу барысында жазу теориясына қатысты ғылыми зерттеулердегі теориялық тұжырымдар басшылыққа алынды. Яғни, өзге тілдердің орфографиялық емле ережелеріне назар аударып отырып, бірқатар тұжырымдарды сипаттау, салыстыру тұрғысынан қарастыруға тура келді. Сонымен қатар, қазақ жазуының тарихындағы кемшін тұстарын айқындау барысында тарихи салыстырмалы тұрғыдан анализдеу, синтездеу тәсілдерін қатарластыра қолданып отырдық.

Талқылау және нәтижелер. Қазақ жазуы да фонетикалық ұстанымға негізделген еді бір кезде. Халел Досмұхамедовтің «Өзінің заңымен өзгертпей қазақ тілі ішіне ешбір жат сөзді алмайды, кіргізбейді. Бұл ақиқат нәрсе»-деуінің өзі сол кездегі тіліміздің кірме сөздерді игерудегі әлеуетінің қаншалықты мығым болғандығын көрсетеді. Қазақ тілінің осы «тілдік механизмін» дұрыс таныған тіл жанашырлары сол кезеңде кірме сөздерді (терминдерді) жазудың басты ұстанымы сөйлеу тіліндегі үндесім заңдылығына бағынуы қажеттігін көрсетіп, жазуда фонетикалық ұстанымды басты басшылыққа алатын өте дұрыс шешім қабылдаған еді. Нәтижеде, 1926 жылы 26 ақпан мен 5 наурыз аралығында Бакуде өткен түркітанушылардың съезінде де, 1929 жылы 2-4 маусым аралығында Қызылордадағы емле жазуына қатысты ғылыми орфографиялық конференцияда да айтыс-тартыс болғанына қарамастан, тіліміздің үндесімділік заңдылығын бәрінен жоғары қойылғанды. Соның нәтижесінде қазақ тілі кірме сөздерді адам танымастай етіп өзгертіп, өз сөзіміз етіп жібере бастады. Сол кездегі басылымдар тілінде: облыс (область), партия (партия), кәмітет (комитет), кәмсәмол (комсомол), калхоз, әртел (артель), бәлшебек (большевик), кектір (гектар), бірйғәдір (бригадир), өктәбір (октябрь), пұрсент (процент), тырақтыр (трактор), нойәбір (ноябрь), пәкті (факт), сыйпыр(цифр), пебырал (февраль), әкәдеміе (академия), сесіе (сессия), Ленингірат (Ленинград), респөблійке (республика), кәмесер (комиссар), әртел (артель), пәсөлке (поселка), кәперетсе (кооперация), үушаске (учаске) т.б. [3, 13]. Яғни бұл кезеңде тіліміздегі «сингормонизм» заңдылығы қазақтың өз сөздерінде де сөз арасында естілетін қысаң дауыстыларды (I, I) естілуі бойынша жазу арқылы (тұуралы, тарыйқый, шүү, жатүү, білуу, болүү, отырүү) кірме сөздерді де тіліміздің заңдылығына тастай етіп бағындыратын «тілдік механизмін» жұмыс істетіп отырғандығын көреміз. Біз осы «тілдік механизмнен» қалайша айрылып қалдық...

Кеңес үкіметі орнауымен байланысты қазақ лексикасында кірме сөздердің саны еселеп арта бастап еді. Мұның өзі жылдан-жылға артып келе жатқан орыс сөздерін табиғи меңгеруге қиындық әкеледі деген ой сол кездегі біраз ғалымдардың пікіріне негіз болды. Әрі сол кездерден бастап Кеңестік саясаттың орыс тіліне басымдық бере бастаған саясаты да қазақ жазуының біртіндеп өз заңдылығынан айрылуына әсер ете бастағанын байқаймыз. Осы кезден бастап тіліміздегі кірме сөздерді өзіне толық бағындыруда «кілт» болып отырған, тіліміздің үндесімдік заңына (сингормонизм) деген ғалымдарымыздың көзқарасы да өзгеріп «сингормонизм соншалықты тұрақты құбылыс емес, ол да өзгереді» деген сияқты пікірлер белең ала бастады. Бүгінгі күн тұрғысынан бажайлап қарасақ, мұның да бірқатар өзіндік себептерін аңғарамыз...

Айта кетуіміз керек, XX ғасырдың 30-жылдарындағы қоғамдық ғылымдар аясында әсіресе, тіл білімінде Я.Н. Маррдың «Жаңа ілім» немесе «Яфет теориясы» теориясы үстемдік құрып тұрған бір қасіретті кезең еді. Әсіресе, Яков Николаевич Маррдың «Түбінде барлық тілдер құрылымдық жағынан кірігіп бір тілге айналады», «тілдердің құрылымдық дамуының ең жоғарғы сатысы флективті тілдер» деген секілді идеясы Кеңес үкіметінің ұлттық тілдерді ұлы орыс тілінің айналасына бірегейлендіру саясатына сәйкес келді. Мұның өзі бұл идеяны сол кезеңдегі құндылығын шарықтатып, тіл ғылымы ғана емес, бүкіл қоғамдық ғылымдардың дамуының бас ұранына айналдырғандығын бүгінде анық көріп отырмыз. Міне, осындай науқан кезеңінде біздің тілші ғалымдарымыз да бұл ұранның шырмауына ілікпей қала алмағаны анық. Тарихтағы осы бір кезеңнің келбеті сол кезеңде енді қалыптасып жатқан жазу теориясының басты қағидаларындағы сыңаржақ пікірлердің қалыптасуына да әсер етпей қалмағаны анық. Мысалы осы жылдарда (1928-1930жж) Ленинградтың Шығыстану институтынан білім алып келген Қ.Жұбанов та осы Я.Н.Маррдың талай дәрістерімен сусындаған жылдар еді. Бұл жылдардағы алған білімі Қ.Жұбановтың кейінгі лингвистикалық ой-пікірлеріне мықтап әсер еткендігін бірқатар мақалаларынан көреміз. Ол

жайында бірталай ойлар айтуымызға болады. Бірақ, мақала аясынан алшақтамау мақсатында тек ғалымның жазу теориясына қатысты ойларына ғана тоқталғалы отырмыз. Айталық, Қ.Жұбанов бұл жылдары өз замандастары сияқты Я.Н.Маррдың «тілдердің кірігуі» идеясын қуана қолдады. Мысалы, ғалымның жазу арқылы тілдерді біріктіруге болатындығын айтқан мына бір пікірлеріне назар аударайық: «Мұнан былай, жазу бұқарашылданған соң, тілді біріктіруге болады. Адам деген белсенді жануар, адам өз тұрмысын да, тілін де өзгерте алады. Бірақ жалғыз жазумен емес, түрлі шаруашылық-әлеуметтік шарттар арқылы өзгерте алады. Ол шарттар түрік тілдері түгіл барлық адам баласының тілдерін біріктіруі де мүмкін»-дейді Қ.Жұбанов[3.131]. Сол сияқты Я.Н.Маррдың «Тілдердің сатылай дамуы» теориясына сүйене отырып: «Мен қопармалы тіл жалғамалы тілден жетіліңкірек екеніне қосыламын»-деген секілді пікірлері ғалымның кірме сөздерді игеруде кілт болып отырған үндесу заңдылығын яғни сингормонизм заңдылығын да қайта қарап, оны түркі тілдері үшін де тұрақты құбылыс емес деген ойға алып келген сияқты. Мұның өзі ғалымның кірме сөздерді орыс тіліне барынша жақындатып, өзгертпей жазу керек деген пікір айтуына негіз болса керек. Мысалы, Құдайберген Жұбанов 1929 жылғы Қызылорда конференциясында қазақ тілінің сингормонизм заңдылығын алға тарта бермей, халықаралық терминдер мен советизмдерді өзгертпей алу керектігін ашып айтады:

• «При этом следует совершенно игнорировать теоретизированные законы сингармонизма из расчета, что сингармонизм – не такая постоянная категория в казахском языке, что международные термины и советизмы преодолеют эту преграду не хуже арабских слов: qudret, qzmet, qasiet, qurtiet и т.д.».(Қ.Жұбановтың 1929ж Қызылорда конференциясында сөйлеген сөзі)

Ғалымның бұл сөзінен біз оның кейінгі жылдарда жиі көтерген «И,У дыбыстарын дара дыбыс ретінде беру керек» деген пікірін қалыптастыруына негіз болуы мүмкін екендігін де байқаймыз. Мысалы, ол 1935 жылы жазылған «Қосар ма, дара ма» деген мақаласында бұл дыбыстардың грузин, француз сияқты басқа да тілдерде бір кездерде қосар болғанымен бүгінде кірігіп, бір дыбысқа айналып кеткендігі жайлы тағы да Н.Я.Маррдың пікіріне сүйенгенін анық көреміз: «Мұндай дыбыстарды қосар әріппен таңбалау, байқасақ, ел-елдің бәрінде де болған екен. Ескі грек емлесінде ұу дыбысын оу әріптерімен таңбалау болса, мұны ескі грузин әліппесінде де көреміз. Осы күнгі грузин әліппесіндегі ұу әрпі дара әріп. Бірақ бұл дара әріп ескі грузиннің шеркеу әліппесіндегі о әрпі мен у әрпінен қосылып жасалыпты»-дейді ғалым Маррдың «Грамматика древнегрузинского языка» деген еңбегіне сілтеу жасай отырып[2.134]. Ағылшын, француз, армян сияқты тілдерде бұл дыбыстарды қосар таңбалағандарымен дыбыстауда олардың кірігіп кеткендігінен, жазу мен сөйлеудің арасында алшақтық қалыптасқандығын алға тартқан ғалым, бұл дыбыстардың орыс, грузин сияқты тілдерде дара әріпке айналғандығын айта келіп: «қосар әріптің алдағы тағдыры осы, оны қанша сүйрете бергенмен дыбыстың қосарлығын сақтап қалмақ емес»- деп түйіндеуінде де осы тілдердің Н.Я. Марр көрсеткен «кірігу» «фузиялану» идеясының жатқандығын анық байқауға болады деп ойлаймыз.

Н.Я. Маррдың ұстанымы бұл кезеңдегі барлық қазақ тілші ғалымдарының лингвистикалық зерттеулеріне әсер еткені белгілі. Мысалы, әліпби мен емлені орыс тілінің заңдылығына жақындатып жазуға көшу жайлы, бұл арада тіліміздің сингормонизм заңдылығын алға тарта берудің қажет еместігі жайлы ойларды Сәрсен Аманжолов та осы кезден бастап жиі айта бастады. Ғалым тіпті қазақ тілінің сингормонизм заңдылығына бағынатындығына дүдәмәлмен қарап «Социалистік Қазақстан» (1933 жылы) газетіне жариялаған мақаласында:

• «Қазақ тілінің сингармонизм заңына бағынатындығы бұлай тұрсын, қазақтың ежелгі сөздерінің талайы дыбыс жүйелі принципке бағынбайтын еді. Мысалы: tuz+сь, ag+сь, bas+сь, gel+bau, gьzmet+ker, gazdь+gun” -дей келе: «ендігі жерде қосар **ый, ий, ұу, үу** дыбыстары **і, и** таңбалары арқылы беріледі»- деген ой айтады[3.2526].

Тіпті ғалым Терминдерді орыс тілі арқылы игеру керек екендігін айта келіп: «1929 жылы емлені жасаған Т.Шонанұлы, Е.Омаровтардың шет сөздерді өз тілімізге бейімдеп қабылдайық деген ниеті олардың алашордашылдық ниеттерінен туындаған»-деп жазғырады. Ғалым осы мақаласында әліпбиде дара **и, у** таңбаларының жоқтығы салдарынан жазуда үнемдеу принципінің сақталмай отырғандығының дәлелі ретінде жекелеген шет сөздердің жазуда тұрқы ұзарып, миссисипи, миссури сияқты сөздердің **mijssijsijpij, mijssyvrjij** деп 6, 7 әріптің орнына, 13-9 әріпке дейін жазылып жүргендігін алға тартады. Оның басты себебі ретінде жазудың фонетикалық ұстанымға негізделгені дұрыс еместігі айтылады: «Соның салдарынан кірме сөздердің әртүрлі орфограммалануы (кило-келі, динамо-динамы, бюро-бюра) деп жазылуы сол сияқты сөз ішінде екі дауысты дыбыс қатар келмейді деп, зоология, биология, театр сөздерінің орынан зология, бйялогыйа, тыйатыр, аптаномыйа, апсалұут болып таңбаланды»- деп айыптайды С.Аманжолов. Міне, біртіндеп, біздің лингвист ғалымдарымыз біртіндеп үндіевропа тілдеріндегі «үнемдеп жазу» ұстанымын алға тарта отырып, тіліміздегі сөз арасында дауыссыздармен селбесе естілетін дауыстыларды жазудан бас тарта бастайды. Осылайша, «үнемдеп жазуға» ұмтылыстың астарында тіліміздегі «ҰУ», «ИИ» «ЫУ», «ЫИ» дыбыстарының ығыстырылуының астарында орыс тілінің «кірігу, фузиялану» заңдылығына жақындай түсу саясаты жатқандығын байқауымызға болатын сияқты. Ал, мұның өзі тіліміздің «кірме сөздерді» табиғи игеруінің нағыз «кілті» болғандығын бүгінде тек өкінішпен еске алуға мәжбүрміз. Міне осылайша «түп нұсқаға жақындық» принципіне сәйкес алынған емле баптары 1938 жылдан бастап жүйелі түрде іске асырыла бастады. Ал, енді 1940 жылдан бастап, қазақ жазуының кирилл жазуына көшірілуі, орыс әріптерінің енгізілуі, 1957жылғы қабылданған емле ережесі бойынша «оңтайландырып жазу» үрдісінің жолға қойылуы, яғни И,У таңбаларының таратылмай жазылуы, сөз басындағы, сөз арасындағы қысаң дауыстыларды үрдісі тіліміздің сингормонизм заңдылығының кірме сөздерге жүргізетін билігіне біржолата тосқауыл қойды.

Кірме сөздерді табиғи игеру мәселесіне қатысты Қ.Кеменгерұлы сол ғасыр басындағы кезеңнің өзінде «...кірме сөздердің “тасқыны” оларды өте аз уақытта табиғи түрде игеруге мүмкіндік бермейді»- деген қорқынышын айтқан екен. Яғни, ғалым көптеп келе бастаған орыс сөздері тіліміздің сингормонизм заңдылығын қалайда әлсірететінін

орынды байқаған. Мұхтар Әуезов те бұл орайда «...орыс тілі арқылы қазақ тіліне енген сөздермен қоса дыбыстық ерекшеліктер де бірге келеді. Бұл ерекшеліктердің артикуляциялық даму туғызуына қазіргі күнде конкретті жағдайлар жасалды»-деген үрейін білдіріпті [5,113]. Сол сияқты белгілі ғалым М.Балақаев: «Қазақ тіліне енген жаңа термин сөздермен бірге «ист», «изм» сияқты қосымшалар, кейбір дыбыстар, мысалы ф, х, ц, в, ч, және жаңа буын түрлері енді. Бұрын сөз басында г, р, л, и сөз аяғында в, д, ж, г айтылмайды, екпін тек соңғы буынға түседі дейтін, кезінде дұрыс ережелер де, ертедегі кейбір түркологтардың «өзгерілмейтін темір заңы» дейтін үндестік заңы да өзгеріске ұшырады» - деп тіліміздің жазу арқылы сөйлеуіміздің де орыстанғандығын мысқылдай сөз етіпті[6.54]. Осылайша, бүгінгі сөйлеу тіліміздің бір кездегі кирилл жүйесіне негізделген емле ережелерін жазуға енгізілуінің нәтижесінде қалыптасқан бүгінгі қазақтың дыбыстау органдарында қалыптасқан акустикалық-артикуляциялық ерекшеліктеріміздің әбден тілімізге сіңісті болып, қазіргі сөйлеу тілін нормаландырып үлгерді.

Қорытынды. Дей тұрғанымызбен жазу теориясымен айналысып жүрген ғалымдарымыздың бірқатары орыс тілінің жазу теориясы арқылы келіп қалыптасқан «үнемдеп жазу» ұстанымын әлі де басты қағидаға алу керек деген ойда қалып отыр. Бір қарағанда, ода тұрған не бар деуге де болушы да еді. Алайда, өз тілінің табиғатын жоғалтқан тіл, шеттен келген сөздерді де игере алмай отырғанын қайда қоямыз. Соның салдарынан, бір тілдің табиғатынан екі түрлі (төл сөздерге, кірме сөздерге) жазу ережесін шығарып отырмыз. Төл сөздерге бөлек, кірме сөздерге бөлек ереже жасау-ол әлі сол басқа тілдің шылауында жүргеніміздің, тәуелсіздігіміздің басты көрінісі екендігін мойындауымыз керек. Емле ережелерімізде кірме сөздердің жазылуына арнайы ережелер ойластырып әлек болып келеміз. Термин сөздерді дұрыс жазудың дауы да шешімін табар емес. Демек, жазу емле ережесін жасауда басты билікті әлі де сол қазақтың жалпақ сөйлеу тіліне беруіміз керек. Кірме сөздерді сөйлеу тілі қалай игереді, сол күйінде жазуға ұмтылғанымыз дұрыс. Яғни, жазудағы басты ұстаным-фонетикалық ұстаным деген 1929 жылғы ережеге қайта оралуымыз қажет. Кірме сөздерді игеріп жазуды ойдан шығаруға болмайды. Кірме сөздерді игеретін тек қана тілдің ішкі табиғаты ғана. Тілдің сол ішкі табиғатына мүмкіндік берейік. Тілімізде сингормонизм қаншалықты әлсірегенімен де, әлі де мүлде жоғалып кеткен жоқ. Шеттілдік сөздерді жазуда әлемдегі барлық тілдер қолданып отырған фонетикалық ұстанымды біз неге шеттетеміз. Олай болса, төл сөз үшін де, кірме сөз үшін де бір ғана емле ережесін жасауымыз керек. Олай етпеген жағдайда, әліпбидегі кирилл таңбаларын шығару арқылы ғана өзге тілдің шылауынан құтылуымыз мүмкін емес.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

- 1 Қалыбаева Қ.С., Сейталиева Қ.О. Латын негізді жаңа қазақ жазуы емле ережесі «қосамжарлықтан» арылды ма...// Абай атындағы ҚазҰПУ-нің Хабаршысы, «Филология ғылымдарының» сериясы, №2(68), 2019 ж
- 2 Алдаш А. Қазақ тілі қазіргі жағдайда: қазақ тілін жаңғырту және реформалау/Абай атындағы ҚазҰПУ-дың Хабаршысы, «Филология» сериясы, №2(72), 2020 ж. 15б.
- 3 Күдерінова Қ. Қазақ жазуының тарихы мен теориясы. Оқу құралы. – Алматы: «Елтаным баспасы», 2013. 242 б.
- 4 Шығармалар мен естеліктер / Жұбанов, Құдайберген, - Алматы : Өнер, 1990. - 208 б.
- 5 Қазіргі қазақ тілі. – Алматы: Ғылым академиясының баспасы, 1954 - 160 б
- 6 Балақаев М.. Қазақ тілінің мәдениеті.- Алматы: «Қазақстан», 1971. – 122 б.

References:

1. Qalybaeva Q.S., Seitalieva Q.O. Latyn negizdi jańa qazaq jazuy emle erejesi «qosamjarlyqtan» arylды ma...// Abai atyndaǵy QazǰPU-niń Habarşysy, «Filologia ǵylymdarynyń» seriesy, №2(68), 2019 j
2. Aldaş A. Qazaq tili qazırgı jaǵdaıda: qazaq tilin jańǵyrtu jáne reformalau/Abai atyndaǵy QazǰPU-dyń Habarşysy, «Filologia» seriesy, №2(72), 2020 j. 15b.
3. Kúderinova Q. Qazaq jazuyınyń tarihy men teoriasy. Oqu qıraly. – Almaty: «Eltanym baspasy», 2013. 242 b.
4. Şyǵarmalar men estelikter / Júbanov, Qúdaıbergen, - Almaty : Öner, 1990. - 208 b.
5. Qazırgı qazaq tili. – Almaty: ǒlym akademiasynyń baspasy, 1954 - 160 b
6. Balaqaev M.. Qazaq tiliniń mádenieti.- Almaty: «Qazaqstan», 1971. – 122 b.

МРНТИ 16.21.33

<https://doi.org/10.51889/2020-4.1728-7804.21>

Койлыбаева Р.,¹Жунисова М.,² Сулеева Г.³

^{1,2} Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті,
Алматы, Қазақстан

³ Құрманғазы атындағы Қазақ Ұлттық консерваториясы,
Алматы, Қазақстан